

Sauli Uhlgren: Operaatio pohjoinen, sotakertomuksia

arvostelu: Aarne Pynnönen

Maamme sotakirjallisuus on ollut vuosikymmenet linjalla Anttala-Lauttamus-Lehväslaiho-Tikkanen, mistä on seurauksena ollut vaikutelma "kun on yhden lukenut on lukenut ne kaikki". Lopetettuani henkilökohtaiset sotilasoperaatiot en ole juuri sotakirjoja hamuillut, osittain juuri mainitsemaistani syystä, osittain myös siksi, että ammattisotilas näkee sodan aika tavalla eri lailla kuin sotakirjailijat. Nyt käteen sattui messuilta hankittu Operaatio pohjoinen ja osittain kollegiaalisista syistä luin Saulin kirjan.

Kirja ei ole sotaromaani vaan pikemminkin ja myös otsikon tarkennuksen mukaisesti erillisiä talteenkerättyjä kertomuksia viime sodistamme. Novellikokoelma a? la Kansa taisteli, miehet kertovat. Saulin kirjoittamina nuo tarinat sisälsivät, ei niinkään sisällöllisesti vaan kerronnallisesti, jotain tarkemmin määrittelemätöntä, mikä sai minutkin kiinnostumaan. Kiihkoton katsanto ehkä, sotaihailun ja sankaripalvonnan välttäminen, sodan arkipäiväistäminen ja pudottaminen jalustalta? Menen tiedä, mutta kyllä kirja on laaja-alaisempi ja luettavampi kuin jotkut yksittäiset pitkät kaukopartiokertomukset, joita yleisesti viljellään ja joissa tunnelma on kuin Bruce Willis -elokuvissa, missä yksi uketsu hakkaa prikaatillisen konnia edes haavoittumatta. Tässä tarinakokoelmassa on uskottavuutta sen verran ainakin mitä itse sodassakin. Siellä haavoitutaan ja kuollaan, pelätään ja karataan. Siksi luulen sodassa olleiden kertoilleen nämä muistot.

Paikkapaikoin tunsin itekin vilua talvisodan hiihtopartion tai lähetin mukana kulkiessani 40 asteen pakkasessa. Pelon värityksetkään eivät olleet kaukana tarkka-ampujista johtuen. Olen aina kokenut vastenmieliseksi tavan, millä sotakirjailijat nostavat jotkut anttirokat sankareiksi ja upottavat kaikki tyhmät ja kantapäitään kopsauttelevat upseerit häpeän hetteeseen. Eivät rivimiehet yleisesti upseereitaan vihanneet tai halveksineet, eivätkä upseerit olleet sen tyhmempiä kuin alaisensakaan. Tämäkin kirja sen todistaa. Vääristymä on keksitty ja meille tuputettu pääosin vasta sotien jälkeisissä väinölinnajumaloinneissa, missä on kai otettu mukaan poliittinen tarkoituksenmukaisuus.

Uhlgrenin tekstiä on helppo ja mukava lukea. Se ei poukkoile, ei nuoleksi eikä apinoi ismejä. Jos siellä onkin alkupuolella kerrottu eräs kohta lyhyenä ja loppupuolella sama pitkänä, ei se haittaa. Saattoihan sodissakin tapahtua samat jutut moneen kertaan. Repetitio est mater studiorum.